

DTo., 1660]: no és compost coordinat sinó subordinat; és versemblant que es tracti del calc d'una expressió de farmacèutics o alquímics de la baixa E. Mitjana: *aquae coctio* 'decocció (de cola) feta d'aigua' o potser més aviat *aquā decoctum* 'decutit (de cola) en aigua': tant *decoctum* com *coctio* en el sentit de 'decutit' ja es documenten en Plini i altres fonts posteriors però de l'Antiguitat; l'expressió es popularitzà en els dialectes, tornant-la coordinada per una mena d'etimologia popular, de manera que tant en el País Valencià («*ayguacuyta*: la cola», Carles Ros, *Adages*, 1736, p. 111, s. v. *cola*) com a les tres Balears es diu *aiguacuyta* (eiv., PzCabrero), forma que si estigués ben transcrit (?) el text citat per *AlcM* ja seria usada en un doc. mallorquí de 1309 (un altre en cita el *DAG*, també incert).

Aqüeducte [*aqueducto*, en el *dicc. Torra* de 1660, *aqueducte*, 1803, Belv., Lab. 1839; *aqüe-*, *DAG*.], pres del ll. *aquae ductus*, -ūs, 'conducció d'aigua'; antigament catalanitzat però amb el sentit de 'qualsevol conducció d'aigua', S. XIII.³⁰ +*Aigua-florida* mall., 'espècie de perfum o aigua de tocador'.³¹ *Aigofondo*, *DAG*, i *BDC* xx, 203. *Aiguafort* [1400, *AlcM*; «*aygua fort de argenter*: aqua argentiorum, chrysulca», 1660, *DTo.*] 'gravat obtingut amb aquest àcid damunt un metall'; el *Damen.*, 1857, registra també *gravat a l'aigofort* i ja llavors es devia dir *un aiguafort*; el mall. Bart. Maura (n. 1844) fou un gran gravador d'aiguaforts i alhora s'usà figuradament per a una vigorosa narració: el llibre del seu germà Gabriel Maura, *Aigoforts*, és de c. 1890, 2.ª ed. 1913; *aiguafortista* [1945, Josep Pla, *AlcM*] +*Aiguagelada* 'gelat d'aigua amb ou, fruites, llet', etc., mall. [*Damen.*]; +*aigogelader*, +*aigogeladeria* [id.].

Aigües-juntes 'confluència de dos rius o riuets', combinació típica de les comarques del Solsonès i de l'alt Cardener, oït a Ardevòl, Vallferosa, Llobera, Lladurs, Cambrils d'Odèn (generalment no se sent més que *aigüínies* o *aigü-* (aplicat p. ex. a la de la Ribera Salada amb la d'Odèn, o amb la de Canalda). *Aiguallleix* 'aigüerol', 'terres d'alluvió vora un riu' [*CostMancom*. II, s. v.] i *aigualeixos* s'usaria per als alluvions del Ter a Bordils (*AlcM*), però no sé si no es tractarà d'algun doc. antic (on *l* = *ll*), com aquest vigatà de 1238-42: «in parochia Scti. Andree de Tonna, in -- Torderiam et totum illud *aqualeix* quod est subtus jupam [l. ripam.] ipsius campi» (*CaCandi*, *BCEC*, 1903, 272); cpt. amb el verb antic (*l*)*lleixar* = *deixar* per als 'alluvions que deixen les avingudes'. **Aiguallum* [??, *AlcM*], sentit vague, i amb definició més vaga, que augmenta la desconfiança amb què hom acull sempre el lèxic de l'autor citat;³² no *DFa.*, *AlcM*, etc.]. *Aiguamans* [Ss. XIII-XIV, de la locució *donar aigua a mans*, que apareix encara en textos posteriors, on ja s'han contret les dues *aa*: «estave denant lo rey, donant-li *aygamans*», *Amic e Melis*, *NCl*. XLVIII, 129; «donar *aygua mans*: date aquam lavandis manibus», OPou, *ThPu.*, p. 188; *BDC* xx, 213; *aqua-in-manus* en inscripcions pompeianes, *DCEC* I, 58a59]; *aiguamaniil* rebutjat amb raó pel *DFa.* com a castella-

nisme desusat: no n'hi ha doc. catalana fins a la cita de M. dels S. Oliver que en dóna *AlcM* (i cf. *BDC* xx, 203, 213); el *DAG*. no el documenta i es deu fundar en MSOliver, mentre que en cast. es documenta des de 1069, i com a llatí només apareix isoladament *aquamaniile* en un autor del S. VI (*DCEC* I, 58b2). *Aiguamarina*.

Aiguamel [S. XIV, *AlcM*; «*aigua mel: mellicratum*, mulsu»; +*aiguamelat*, -ada, *Damen.*]. *Aiguamòix* [1803, Belv.; no Lab. 1839; com a sinònim de *moixal*, definit «l'aigua que surt a gotes de terra, que regala per les roques, que no és bona per beure» anotat a Bassegoda per Coromines l'agost de 1898; *CostMancom*. II], mot propi de tota la diòcesi gironina, i fins a Vic i Conflent.³³ *Aiguamoll* [mj. S. xv: «e concertà / del seu costat / més arreglat / e millor rech; / may serà sech / ni *aiguamoll*, / sisca, fenoll, / --- / no hi creixeran», JRoig, *Spill*, v. 13513; com es veu, en l'origen tingué categoria gram. d'adjectiu: un lloc *aiguamoll* pròpiament '(un paratge) moll o estovet per l'aigua', i sembla que això encara continua en el S. XVI, en OPou, *ThPu.*: «camp moll o *aiguamoll*: ager uliginosus», p. 79; però ja havia canviat, el 1754, en la relació urgellesa que cita el *DAG*. i en Belv. («caenosus locus, lacus»); i ja apareix així des de l'*Atlàntida* de 1867:³⁴ avui general des del Nord del Principat³⁵ fins a la Marina d'Alacant.³⁶ *Aiguamort* (*DAG*). *Aiguamurta* [1584].

Aiguanaf [1254]: més documentada antigament està la variant de terminació femenina *aiguanafa*: *aygue-nafa* en un doc. de Barcelona d'aquella data (Carreras Candi, *MiscHistCat*. II, 254), repetidament en St. Vicent Ferrer,³⁷ *aigua nafa* i la *nafa*, en els *Colloquis de Tortosa* per C. Despuig, 1557; cita de Careta, *Dicc. Barbr.*, s. v. *aigua*. Sembla ser traducció parcial de l'àr. *mā nāḥa* 'aigua d'olor'; tal com l'equivalent cast. *agua de azahar* és traducció parcial de l'àr. *mā zahar* avui usual en el Marroc, pròpiament 'aigua de tarongina'. Com que *nāḥa* significa 'olor, aroma',³⁸ també degué existir en l'àrab hispànic la combinació *mā nāḥa*. Degué ser un mot propi de l'àrab de l'Orient peninsular, car només figura en RMartí, no en PALC. En els parlars murcians s'ha usat *aguanafe* [1631, López Tamarid, en Mayans, *Orig.* II, 256], resultant d'una pronúncia -ā, -e de la -a femenina aràbiga (*ta marbuta*), molt estesa en l'àrab valencià; i aquesta variant de pron. en -e és la que constituirà el punt de partida de la forma en -af, que ha predominat modernament en català [1803, Belv., s. v. *aygua*; Lab. 1839; N. Oller, *La Papallona*, 174]; també han tingut algun curs l'it. *acqua nāḥa* o *acqua lanḥa*, i fr. antiq. *eau de naffe* [S. XVI, *DGén.*; Devic]; veg. encara algun detall més en *DCEC* I, 59b.

Aiguaneix 'lloc on neix aigua', que l'*AlcM* localitza només a la Garrotxa, i com a nom de lloc, a la vall d'*Aiguaneix* en el vesant N. del Puigmal, entre Er i Sallagosa; sembla provinent d'una combinació AQUAE NASCIO 'neixor d'aigua' (*nascio* renovació de *natio* 'acte de néixer', d'on ve també el cat. *naixó* o *neixor d'aigua*);⁴⁰ locució composta que pot haver tingut bastan-